

منظر، بوم‌شناسی ژرف‌نگر و حفاظت از تالاب‌ها

www.ketab.ir

انتشارات طحان گستر
ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

- سرشناسه : رستگاریا، منا، ۱۳۷۳-
 عنوان و نام : منظر، بوم‌شناسی ژرف‌نگر و حفاظت از تالاب‌ها/
 پدیدآور : نویسندگان منا رستگاریا، مهدی حقیقت‌بین.
 مشخصات نشر : تهران: طحان گستر، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۴۰ ص: مصور (رنگی)، جدول، نقشه (رنگی)، نمودار (رنگی).
 شابک : 978-622-7834-32-1
 وضعیت فهرست : فیبا
 نویسی :
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : تالاب‌ها -- ایران -- حفاظت
 Wetland Conservation -- Iran
 بوم‌شناسی تالاب-- ایران
 Wetland ecology-- Iran
 بوم‌شناسی تالاب -- جنبه‌های زیست‌محیطی
 Wetland ecology -- Environmental aspects
 شناسه افزوده : حقیقت‌بین، مهدی ۱۳۵۶-
 رده بندی کنگره : DSR۲۱۵۵
 رده بندی دیویی : ۵۵۱/۴۸۲۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی : ۸۱۴۹۷۲۹
 مله :

منظر، بوم‌شناسی ژرف‌نگر و حفاظت از تالاب‌ها

نویسندگان: منا رستگاریا-دکتر مهدی حقیقت بین

ناشر: طحان گستر

مدیر تولید: ابوالفضل چلاغلو

چاپ: سام

صحافی: سام

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۳۴-۳۲-۱

قیمت: ۸۰۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول: تعاریف، گونه بندی و رویکردهای مطرح در طراحی منظر	۱۳
۱-۱- تعریف منظر	۱۴
۲-۱- گونه بندی مناظر	۱۶
۳-۱- مناطق حفاظت شده	۱۸
۱-۳-۱- دسته بندی مناطق حفاظت شده	۱۹
۱-۱-۳-۱- اثر طبیعی	۲۰
۴-۱- اهداف حفاظت و مدیریت آثار طبیعی	۲۰
۵-۱- ارزیابی محیطی منظر	۲۲
۶-۱- مروری بر رویکردهای مطرح در حوزه مداخله در محیط و منظر	۲۵
۱-۶-۱- رویکردهای جزء نگر اوایل قرن بیستم (۱۹۰۰-۱۹۶۰)	۲۶
۲-۶-۱- جنبش های زیست محیطی و رویکردهای کل نگر در حوزه مداخله در محیط و منظر	۳۰
فصل دوم: رویکرد اکولوژی ژرفنگر و نقش آن در ارتقاء رابطه انسان و محیط	۳۳
۱-۲- اکولوژی ژرفنگر	۳۴
۲-۲- منابع مؤثر در شکل گیری اکولوژی ژرفنگر	۳۶
۳-۲- هشت پایه اصلی اکولوژی ژرفنگر	۳۷
۴-۲- ارائه مدل اکولوژی ژرفنگر	۴۶
۵-۲- گردشگری	۴۷
۱-۵-۲- گونه های گردشگری	۴۷
۲-۵-۲- طبیعت گردی	۴۸
۱-۲-۵-۲- اکوتوریسم	۴۹
۶-۲- زیبایی شناسی اکولوژیک روشی برای جذب اکوتوریسم	۵۲
۷-۲- رویکرد اکولوژی ژرفنگر در حوزه معماری منظر	۵۴
۸-۲- جمع بندی	۵۴
فصل سوم: معرفی تالاب ها، ویژگی ها و خدمات حاصل از آن	۵۷
۱-۳- مقدمه	۵۸
۲-۳- تعریف تالاب	۵۸

۶۰	۳-۳- اجزای اکوسیستم تالاب
۶۱	۴-۳- خدمات اکوسیستم تالاب‌ها
۶۴	۵-۳- ارزش‌های تالاب‌ها
۶۵	۶-۳- عوامل مؤثر در تخریب تالاب‌ها
۶۸	۷-۳- طبقه‌بندی کلی تالاب‌ها
۶۸	۸-۳- طبقه‌بندی جدید تالاب‌ها از دیدگاه رامسر (۲۰۰۹)
۷۱	فصل چهارم: بررسی و تحلیل پروژه‌های موفق خارجی با رویکرد کل نگر
۷۲	۱-۴- مقدمه
۷۲	۲-۴- نمونه اول
۸۵	۳-۴- نمونه دوم
۹۵	۴-۴- نمونه سوم
۱۰۹	۵-۴- جمع‌بندی
۱۱۱	ضمیمه
۱۲۷	منابع
	فهرست جداول
۱۵	جدول ۱-۱: تعاریف منظر
۲۷	جدول ۱-۲: دسته‌بندی رویکردهای جزء نگر، نقاط قوت و ضعف آن‌ها
۳۵	جدول ۱-۳: تعاریف اکولوژی ژرف‌نگر
۴۳	جدول ۲-۱: پایه اصلی اکولوژی ژرف‌نگر و نتایج حاصل از آن
۴۷	جدول ۲-۲: گونه‌های گردشگری
۵۹	جدول ۳-۱: تعاریف تالاب
۶۰	جدول ۳-۲: اجزای اکوسیستم تالاب
۶۲	جدول ۳-۳: خدمات تالاب‌ها
۶۷	جدول ۴-۳: عوامل تخریب تالاب‌ها
۷۵	جدول ۴-۴: ارزش‌ها و تهدیدهای بستر
۸۳	جدول ۴-۵: راهکارها و نتایج حاصل از بررسی سایت کراس واتر
۸۷	جدول ۴-۶: ارزش‌ها و تهدیدهای بستر
۹۳	جدول ۴-۷: راهکارها و نتایج حاصل از بررسی سایت دریاچه نیلوفر
۹۶	جدول ۴-۸: ارزش‌ها و تهدیدهای دریاچه غرب

مقدمه

طبیعت و مناظر طبیعی جلوه‌گاه هنرمندی خداوند در جهان می‌باشند. همه‌ی موجودات زنده و از جمله انسان‌ها به گونه‌ای با این نعمت الهی در تعامل بوده و به آن وابسته هستند. طبیعت از یک سو با توجه به ویژگی‌های زیست‌محیطی خود به نیازهای مادی و فیزیکی انسان پاسخ می‌دهد و از سویی دیگر با نمایش زیبایی‌های خود و قدرت و عظمت خداوند، در رفع نیازهای روحی و معنوی انسان مؤثر می‌باشد. بنابراین ارزش‌های موجود در طبیعت از ارزش‌هایی ابزاری و مادی فراتر رفته و ارزش‌هایی ذاتی و معنوی را نیز شامل می‌شود.

تالاب‌ها به عنوان نمونه‌ای از مظاهر طبیعی و از جمله ارزشمندترین اکوسیستم‌های موجود در کره زمین، اهمیت بسیاری را چه از لحاظ طبیعی و چه از لحاظ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... دارا می‌باشند. چرخه اکوسیستمی موجود در تالاب‌ها از جمله پیچیده‌ترین محیط‌های طبیعی است و همین ویژگی آن‌ها را برای ارائه انواع خدمات تولیدی، تنظیمی، فرهنگی و... توانمند کرده است. با این حال در چند دهه اخیر با توجه به رشد صنعت و تکنولوژی و جدایی انسان‌ها از طبیعت اکوسیستم تالاب‌ها نیز دچار آسیب گردیده و فرآیندی روبه زوال را طی می‌کند. این امر در حالی اتفاق می‌افتد که اغلب رویکردهای اکولوژیک اتخاذ شده در جهت حفظ و احیاء تالاب‌ها نگاهی سطحی به مسائل موجود داشته و با تمرکز بر ابعاد بیولوژیکی از سایر ابعاد رابطه‌ی میان انسان و تالاب غفلت کرده‌اند. در نتیجه این امر نه تنها تأثیر چندانی بر حفاظت و احیاء تالاب‌ها نداشته بلکه می‌تواند تهدیدی برای جوامع انسانی که زندگی‌شان وابسته به تالاب‌هاست باشد.

بنابراین چگونگی دستیابی به طراحی منظر پایدار در حفاظت و احیای تالاب‌ها مسأله‌ای مهم است، به گونه‌ای که ضمن حفاظت از ارزش‌های طبیعی موجود و احیاء آسیب‌های وارد شده، به برقراری ارتباطی متعادل میان انسان و تالاب چه از طریق امکان امرار معاش و چه از طریق آموزش و نمایش ارزش‌های طبیعی به توریست‌های منطقه منجر گردد. در این راستا کتاب حاضر به بررسی و امکان‌سنجی استفاده از اکولوژی ژرف‌نگر به منظور دستیابی به این مهم می‌پردازد.

نظریه، "اکولوژی ژرف‌نگر" و مبانی آن از دهه ۱۹۸۰ به بعد با توسعه سریع شهرها و محیط مصنوع در دیدگاه‌های برنامه‌ریزی، طراحی و تعریف معماری منظر مؤثر واقع شد. بر اساس این دیدگاه مبنی بر دوری از سطحی‌نگری در مسائل اکولوژیکی در مورد توسعه فضاهای

زیستی، در پروژه‌های منظر با کل‌گرایی در طراحی و توجه به گرایش‌های معنوی بشر و جریان‌های صلح‌جویانه انسان-طبیعت، ایجاد شرایط متعادل‌تر و مناسب‌تر از گذشته در بوم و محیط‌زیست نیز مد نظر قرار گرفت. (تقوایی، ۱۳۹۱: ۸۰)

این کتاب از ۴ فصل تشکیل شده است. در فصل اول چستی منظر با تأکید بر منظر طبیعی به همراه رویکردهای مختلف مواجهه با آن بررسی شده و دیدگاه‌های مختلف صاحب نظران مورد توجه قرار گرفته است. همچنین این فصل شامل مروری بر رویکردهای جزنگر و کل‌نگر مطرح در معماری منظر و مقایسه‌ای میان آن‌ها می‌باشد.

در فصل دوم به معرفی و بررسی رویکرد اکولوژی (بوم‌شناسی) ژرف‌نگر، منابع مؤثر در شکل‌گیری آن، پایه‌های ۸ گانه اکولوژی ژرف‌نگر و در نهایت توصیه‌ها و ارزش‌های مؤکد آن پرداخته شده است. توجه این فصل بر رویکرد اکولوژی ژرف‌نگر به عنوان رویکردی کل‌نگر بوده که از طریق ارتقاء رابطه میان انسان و طبیعت توانسته در دستیابی به طراحی منظر پایدار مؤثر باشد.

فصل سوم با توجه به موضوع این کتاب در خصوص منظر تالاب‌ها و ارزش‌های آن، به معرفی تالاب‌ها، اجزای تالاب، ارزش‌ها و خدمات تالاب در زندگی جوامع زیستی پیرامون پرداخته و از این رو به ضرورت حفاظت از این مناظر طبیعی-فرهنگی می‌پردازد.

فصل چهارم نیز به معرفی و بررسی بعضی از نمونه‌های موفق تالاب‌ها و مناظر طبیعی-فرهنگی می‌پردازد که منظر این مکان‌ها متأثر از رویکرد بوم‌شناسی ژرف‌نگر احیا و با رویکردی کل‌نگر حفاظت شده‌اند. علاوه بر این، به منظور تدقیق بیشتر موضوع، مقایسه‌ای میان راهبردهای مطرح شده در این پروژه‌ها و توصیه‌های مؤکد اکولوژی ژرف‌نگر انجام شده است.